

Ljubljana, 16./XI. 1922. — II./46.

Posamezna številka 4 K; mesečna naročnina za SHS 16 K jugoslov. Mesečna naročnina za inozemstvo 24 K jugoslov. Sodrug! Podpirajte naš tisk z zbiranjem naročnikov in z zbirkami za tiskovni sklad. Kdor ne prejema redno lista, naj ga takoj reklamira!

„Delavske Novice“, Ljubljana, Turjaški trg 2.

Petletnica ruske revolucije.

7. novembra 1917. — 7. novembra 1922.

Sredi svetovne vojne, po več kot triletnem groznem bratomornem klanju nešteti delavskih in kmetijskih množic za interese kapitalističnega imperijalizma je zasvetila ruska proletarska revolucija kot plamen v temni noči. V času, ko je mednarodno delavsko gibanje preživljalo najtežje čase izdaje socijaldemokratskih voditeljev, ki so se spremenili v goreče nacionalistične bojovnike, je ruska delavska revolucija pomenila odločilen sunek s poti pogube, kamor so peljali proletarijat njegovi izneverjeni voditelji. Prvikrat v zgodovini se je pojavila velesila delavcev in kmetov, ki se je zoperstavila svetovnemu imperijalizmu mednarodnega kapitala in začela utrjevati kot na mogočnem otoku sredi morja, temelje novemu ustroju človeške družbe.

Ruska revolucija je zadala smrtni sunek nemškemu imperijalizmu, vrgla pa je tudi v antantin imperijalizem kali pogube. Ideja osvoboditve izpod kapitalističnega jarma je poživila po ruski revoluciji bolj ko kdaj prej začela objemati najširše množice proletarijata vseh narodov, zahteva samoodločbe ljudstev pa je z elementarno močjo prevzela vse potlačene kolonijalne narode in jih vodi vedno silnejše v boj zoper svetovni imperijalizem.

V strahu pred usodepolnimi posledicami osvoboditve ruskih delavcev in kmetov, trepetajoč pred verjetnostjo, da ogromni politični in

socijalni prevrat ne ostane omejen na Vzhod Evrope, je začela antanta bojni pohod od vseh strani na sovjetsko Rusijo. Poslala je zoper Rusijo svoje polke, najemniške horde, notranje z denarjem kupljene prekucne in atentatorje, vrgla je zoper njo najodurnejšo obrekovalno kampanjo. Po triletnem metežu stoji Rusija še pokonci nepremagana, zmagovita.

Zgodilo se je drugače, kot je pričakovala imperijalistična Evropa. Danes je Rusija močnejša kot včeraj. Ona se je postavila na čelo osvobodilnega boja vseh kolonijalnih narodov. Od kitajskega morja do rtiča dobre nade v južni Afriki se razteza njen osvobodilni protektorat. Ob Dardanelah je zlomljen angleški imperijalizem. Angleška zvezda ugaša. Nova epoha zgodovine zemeljske kroglje se odpira.

Žična ograja proti ruski epidemiji, ki jo je zataknil starec Clémenceau, je na tleh. Poincaré se je že vživel v situacijo in se je prilagodil misli, da bo moralo iti tudi brez te antiepidemične ograje. Evropejske imperijalistične države tekmujejo, katera bo prej podala Rusiji »priateljsko« roko, ki si ji poznajo še nezabrisani krvavi sledovi. Vse hiti sklepati trgovske in tudi politične pogodbe s sovjetsko Rusijo. Nič ni pomagala dolgotrajna zunanja in državljanska vojna, nič strahovita lakota, nič vse zarote, nič vse milijarde zlata. Treba se je prilagoditi dejstvu, da je delavsko-kmetijska velesila tu in da je ni mogoče uničiti.

Reakcijska jugoslovanska vlada je ena onih redkih vlad, ki se nočejo vživeti v to dejstvo. Vtika kot ptica noj glavo v pesek, ker noče ničesar videti. Pa ne bo pomagalo. Prejko se bo morala tudi ona priznati, kar so večje države že zdavnaj priznale in stopiti v diplomatske in gospodarske stike. Vsako odlašanje je le v lastno škodo politični in gospodarski potenci same jugoslovanske države.

Proletarijat ob 5 letnici ruske revolucije ponavlja svojo neprekidno zahtevo:

Priznanje sovjetske Rusije!

Obnova političnih in gospodarskih odnošajev!

Na pravi poti.*

Razredno zavedni proletarijat je enodušno odobril taktiko enotne fronte v volilni akciji v ljubljanski občinski svet. Ta enodušnost je najboljši dokaz, da je razredno-zavedni proletarijat izbral v danih okoliščinah edino pravo pot.

Mi ne moremo zatisniti oči pred dejstvom, da je velik del organiziranega in neorganiziranega proletarijata, delovnega ljudstva, delavcev in nameščencev v Ljubljani pod uplivom utopistov: krščanskih socialistov (Delavska Zveza, Jug. soc. zveza) in pod idejnim uplivom reformistov, soc. dem. Toda tudi oni so del proletarskega razreda in so ravno tako izkoriščani kot razredno-zavedni proletarijat, a v danem

* Inž. Gustinčič je napisal povodom taktike enotne fronte pamflet, ki ga je ponatisnil »Napreje«. Napisal mu je uvod, ki Gustinčičev pamflet prekaša po provokatorskem tonu; poln neutemeljenih sumničenj, laži in smešno-zlobnih, kretensko-podlih podtikanj na račun slovenskega in ruskega razredno-zavednega proletarijata, krasi »Napreje« žargon.

Pazljivo smo prečitali Gustinčičev pamflet ter z zadovoljstvom konstatiramo, da on ni navedel niti sence takega razloga proti taktiki enotne fronte. Celi članek je našopirjen s pavšalnimi brezargumentnimi sumničeni proti sodrugom Klemenčiču, Lemežu in Fabjančiču ter E. Stefanoviču. Naravnost provokatorsko namiguje na neke argumente, s katerimi ne more na dan.

Mi odločno odbijamo taka namigavanja ter za njih delamo odgovornim tržaški razredno-zavedni proletarijat, ki daje prostora v svojem glasilu za take brezargumentne provokatorske pamflete.

Taktika enotne fronte razredno-zavednega proletarijata v Ljubljani ni nobena tajnost. Njena načela ter komunalni pro-

slučaju tudi ravno tako politično pritisnjeni, potlačeni in ponižani. Velik je razloček med tem delovnim ljudstvom in pa med onimi desnimi elementi v SLS — ki je v glavnem predstavnica zadružnega kapitala — torej višje socialne forme — in pa srednjega kmeta — ki so odgovorni za Zaloško cesto, dogodka, ki jih obsoja poleg razredno-zavednega proletarijata tudi krščansko-socijalistični, kakor tudi ogromna večina poštenih pristašev SLS.

Ako je krščansko-socijalistični in reformistični soc. dem. proletarijat pristal na enotno fronto na podlagi razrednega minimalnega komunalnega programa, ki ni reformističen niti krščansko-socialno utopističen, bi napravil razredno-zavedni proletarijat direktno izdajalstvo nad konkretnimi interesi proletar-

gram so javno natiskana v proletarskem časopisu in javno iznešena ter odobrena od zaupnikov na javnem shodu.

Ako je Gustinčič žrtev svojih proroških ambicij ali pa provokatorskih informacij, ne moremo nič zato. Odločno pa obsojamo, da tržaški razredno-zavedni proletarijat nase da takim provokacijam. Upamo, da bo tržaški proletarijat te metode ravno tako odločno obsodil, kakor jih obsoja jugoslovanski.

»Napreje« pa odgovarjamo kratko, da so že davno minili tisti časi, ko mednarodni proletarijat ni bil v stanju voditi natančne kontrole o svojih akcijah in o svojih mednarodnih podporah.

Ako sploh kje niso položeni računi o mednarodnih podporah, je to pri ožjih prijateljih Bernotovih. Nikjer nismo zvedeli, kako in zakaj so porabljeni dolarji ameriških sodrugov, poslani po E. Kristanu. Morda bo dal v teh stvarih bolj natančne informacije gospodom od »Napreje« tov. Svetek, ki so mu te in še druge bolj delikatne stvari gotovo še v spominu.

skega razreda v Ljubljani, ako bi odbil enotno fronto v slučaju in času,

1. Ko proletarijat — delovno ljudstvo vstaja na obrambo osnovnih državljskih pravic udeleževati se v občini na podlagi ustavnih svobodščin, ki jih režim tepta brez ozira in protustavno in protizakonito.

2. Ko delovno ljudstvo Ljubljane manifestira za samoodločbo naroda in ljudstva, ki jo peščica kapitalistično-imperijalističnih reakcijskih mogotcev tako brezobzirno tepta v nasprotju s človeškimi pravicami, proklamiranimi od vseh revolucionarnih pokretov od francoske revolucije do danes.

3. Ko kapitalisti v strnjeni enotni fronti napadajo najosnovnejše življenjske pravice delovnega ljudstva, pravice združevanja, zborovanja, štrajka.

4. Ko podrepaniki kapitalistov, narodni socialisti ustvarjajo enotno fronto s skrajnimi reakcijskimi.

5. Ko stari razbijači delavskega gibanja, Bernotovci, zaradi vprašanja mandatov razbijajo enotno fronto proletarijata.

6. Ko se gradijo palače za bogataše, a delovno ljudstvo stanuje v vagonih ali pa na cesti.

7. Ko bankirji poskušajo z uspehom polastiti se milijarde delavskega denarja v zavarovalnicah.

V času torej, ko proletarski razred in delovno ljudstvo vstaja enotno, da protestira proti kapitalističnemu nasilju, proti ofenzivi bankirjev in špekulantov, ko vstaja kot en mož na braniku osnovnih človeških pravic v občini, ko si ob volitvah v ljubljansko občino stojita nasproti odločno

dve fronti,

fronta bankirjev, kapitalistov in njih podrepanikov ter fronta potlačenega delovnega ljudstva, bila bi največja želja kapitalistov, da se zaupniki razredno-

zavednega proletarijata ne udeleže te borbe, temveč čakajo postrani, da jim prileti socialistično carstvo zagotovljeno od prorokov ala Gustinčič na krožnik pred usta ali pa, da se izdvoje iz enotne fronte in podpro fronto kapitalistov kakor to delajo odkrito narodni socialisti in Bernotovci.

Toda proletarijat Slovenije je preizkušen v razrednem boju in zato je izbral edino pravo pot.

Zaman so vsi poskusi »levih«, obloženih z otročiji boleznimi, da izločijo proletarce iz enotne fronte delavskega razreda. Njihove težnje se momentano pokrivajo z interesi demokratov, zato se oni, četudi nehote in nezvestno javljajo danes kot njihovi agentje.

Razredno-zavedni proletarijat Slovenije navzlic izredno težkem političnem položaju neomahljivo drži ravno linijo politike razrednega boja, ne poslušajoč sirene niti z leve niti z desne.

On je v tem boju preizkušen, dal je zanj pretežke žrtve, pa bi moral tudi s. Gustinčič popreje malo pomisliti, predno obregne svoje umazane prste in pero ob proletarijat, ki se ga strelja, obeša, zapira, izganja in preganja — obrekuje in provocira — vendar se ne da zvrniti s pota nepomirljivo klasne borbe.

—o—

Za Keroševiča.

Belgrajski proletarijat za s. Keroševiča.

Dne 24. okt. se je vršil velik protestni shod belgrajskega proletarijata v »Slaviji« proti smrtni obsodbi s. Gjura Keroševiča. Že davno Beograd ni videl tako številnega in impozantnega shoda.

Zborovanje je otvoril s. Milan Grojčić, ki je naglasil izdajo socialističnega Glav. Rad. Saveza, ki je odbil sodelovanje v akciji za rešitev Keroše-

viča. Nato je govoril s. Janko Petakovič, ki je opisal muke in težave rudarskega življenja in zgodovino lanske stavke. Povedal je, da je bilo v Kreki v Bosni zaprt 300 rudarjev, ki so morali silno trpeti. Med njimi je bil tudi s. Kerošević, čigar glavo zahteva sedaj režim. Delavski razred mora protestirati proti temu zločinu. Krepimo naše organizacije! To bo najmočnejši protest proti reakciji in najlepši spomin na sodruga Keroševića.

Po izčrpnem govoru s. Rajka Jovanovića je bila sprejeta sledeča resolucija, ki po »Organizovanem Radniku« glasi:

Belgrajsko delavstvo, zbrano na shodu na poziv M. S. O. dne 24. okt. v »Slaviji«, potem ko je čulo referente, sprejema sledečo resolucijo:

Smrtna kazen nad rudarjem Keroševićem in zavrnitev pomilostitve je razredno maščevanje vladajoče buržuazije nad rudarskimi delavci, ki so v razrednem boju množice iskali izboljšanje svojega mizernega stanja, ona je akt terorja nad delavci brez obrambe.

Shod protestira proti vsem nasiljem vladajočega razreda nad proletarijatom, posebno pa nad rudarskimi delavci v Bosni, ki so morali prenašati najkrvoločnejše udarce belega terorja.

Shod s studom protestira proti smrtni kazni nad Gjurom Keroševićem in proti obsodbi ostalih rudarjev, naglašujoč vse nečloveštvo, ki ga je pokazala vlada s tem, da je odbila pomilostitev Keroševića.

Shod ugotavlja, da je vlada v svojem sadizmu s tem, da je preložila izvršitev obsodbe zaradi kumanovske svečanosti, samo podaljšala muke obsojenega, ki so ga nagnale na tragični poskus samomora.

Nadalje se obsoja obnašanje Glav. Rad. Saveza in konečno pravi resolucija:

V zavesti, da bo jutri razredni teror buržuazije izvršil svoj zločin nad Keroševićem, pošilja shod svojemu sodruhu in mučeniku jugoslovanskega proletariata svoj gromoviti pozdrav.

Zivio Gjuro Kerošević!

Zivela pravica štrajka!

Dol z belim terorjem!

—o—

Razsodilo.

V imenu Njegovega Veličanstva Kralja!

Deželno sodišče v Ljubljani je po predlogu državnega pravdnštva razsodilo:

Vsebina tiskovine »Delavske novice« št. 45 v Ljubljani z dne 9. novembra 1922 utemeljuje v članku »Protestni shod jugoslovanskih dijakov na Dunaju proti barbarstvu nad Keroševićem« v celnem obsegu hudodelstvo po § 65 a. k. z. in pregrešek po § 103 s. k. z.

Razvoj svetovnega kapitalizma v zadnjih 30. letih.

(Nadaljevanje.)

Gospodarski prevrati v imperialistični dobi.

Produktivne sile, ki so se razvile v dobi zadnjih desetletij so večje nego one, ki so se razvile v preteklih dobah tekom stoletij.

Seveda ni kapital stvoril teh produktivnih sil zato, da bi služile ljudskemu blagru. Ta razvoj se je vršil zato, ker je bilo to edino sredstvo za kapital, da se povečajo njegovi profiti. S tem je šla vzporedno tudi veličanska pomnožitev kapitala. Ta pomnožitev kapitala pa je imela za posledico razširjenje kapitalistične trgovine v krajih, kjer doslej še kapitalizem ni bil udomačen. Kapital je moral, gnan po notranji potrebi, poiskati novih odjemalcev za svoje izdelke, poiskati je moral nove kraje, ki bi mu dobavljali surovine, ker več stara ležišča niso zadostovala, iz vseh delov sveta je privlekel kapital delovne moči, ki jih je rabil za svoje rastoče tovarne, ker ni več zadostovalo prebivalstvo starih držav. Ogromno rast kapitalističnih produktivnih sil v imperialistični dobi, njeno monopolistično združenje je bilo

Po členu 15, 138 ustave potrjuje sodišče po varstvenem oblastvu v Ljubljani izvršeno prepoved razširjanja in prodajanja navedene tiskovine ter odreja, da se uničijo vsi izvodi tiskovine.

Razlogi.

Vsebina tiskovine v zgoraj navedenem članku utemeljuje v celnem obsegu članka objektivni učin navedenega kaznjivega dejanja, ker poziva prebivalstvo k mržnji zoper državno vlado, ki da je izvršila sramoten zločin in z javnim zaničevanjem zakonite naredbe sodišča, le to izpostavlja mržnji in preziranjju ter izpodbija njene uredbe, to je sodbe.

Mednarodni pregled.

Kako je v Nemčiji?

Zaostritev položaja po umoru zunanjega ministra Rathenaua od monarhističnih zarotnikov se najlepše vidi v padcu kupne vrednosti nemške marke. Na dan pred Rathenauovim umorom je veljal 1 dolar 300 mark, zdaj stane pa čez 4000. Elementarno gibanje delavskih množic, ki je hotelo povodom Rathenauovega umora obračunati s protirevolucionarnimi silami v Nemčiji, vsled izjave social-demokratskega vodstva ni doseglo svojega cilja.

Po treh mesecih so kontrarevolucionarji zopet začeli dvigati glavo, ker jim »voditelji republike« nočejo stopiti na rep, dasiravno so prej na ves glas obljubovali množicam, da bodo iztrebili monarhistično protirevolucijo. V cirku Buschu v Berlinu se je zbrala »orgeš« (nemški fašisti) na veliko parado, da pripravi oborožen boj zoper proletarijat na najširši fronti. Komunisti so sicer razgnali to zborovanje, toda socialdemokratski pruski policijski minister je stopil na stran »orgeša«, ki pripravlja povratek cesarja na Nemško, in je z velikanskim terorjem, številnimi aretacijami in preganjanjem nastopil ravno proti komunistom, ki edini energično branijo nemško republiko.

Socialna demokracija je kapitulirala pred orgeško Bavarsko, kapitulirala pa je tudi pred Stinnesom, ki je 13. avgusta sklenil z marquisom Lubersacom pogodbo, po kateri je postal Stinnes popoln vladar nemškega gospodarstva in nemške republike. Denarna vreča se je polastila republike, zato je postala republikanska. Stinnes je s to pogodbo napredoval na potu k svojemu staremu cilju: združitvi nemškega premoga s francosko rudo. Potom zveze s francosko težko industrijo je postal diktator nad premogom in železom. Kakšna velikanska moč je to, se vidi iz sledečega vzgleda: pred vojno je stala tona premoga 72 mark. Zdaj stane ista tona

Zategadelj je sodišče po členu ustave potrdilo izvršeno prepoved razširjanja in prodajanja in po § 37 tisk. zak. odredilo uničenje tiskovine.

Dne 10. novembra 1922.

Deželno sodišče v Ljubljani odd. VII.

Protestne shode, ki jih je sklicalo neodvisno delavstvo proti smrtni obsodbi rudarja Keroševića v Ljubljani in na Jesenicah je oblast prepovedala. Ravno tako shod, ki ga je v isti namen sklicala soc. dem. polit. organizacija (dr. Peričeva skupina). V Trbovljah se je vršil velikanski protestni shod proti preganjanju rudarjev. Poročilo o tem shodu prinesemo prihodnjč.

—o—

78.000 mark. Napram tej tisočkratni podražitvi železa stoji samo 150 kratno povišanje plač. Če se vračunajo vsi stroški uvoza rude, znaša po računu izvedenca Hortana pri 7 milijonih ton letne produkcije jekla dobiček 280 milijard mark.

Na dan Rathenauovega umora je dobil neki hamburški velekapitalist sredi seje sporočilo, da je Rathenau umorjen. Takoj nato je poklical svojega privatnega tajnika in mu je naročil, da kupi zanj za 1 milijon dolarjev. Šele ko je dal to naročilo, je hladnokrvno tudi drugim na seji navzočim kapitalistom povedal, da je ravnokar zvedel za Rathenauov umor.

Spekulacija in absolutno gospodstvo nad živlenskimi viri produkcije, premogom in železom za privatno obogatitev, to so vzroki neizmernega obubožanja proletarijata in srednjega stanu, ki gresta vsled besneče draginje v pogin.

Kdor hoče kapitalistično obnovo, ta se mora s temi posledicami pomiriti. Ali živi kapitalizem in delavci umirajo ali pa ostanejo delavci pri življenju, tedaj pa mora ta razbojniški kapitalizem umreti.

Združena socialdemokratska stranka Nemčije (večinski Scheidemannovi »socialisti« in sedaj z njimi v eno stranko spojeni neodvisni socialisti) je za kapitalistično obnovo. Nikdar še ni niti enkrat izrabila demokratske možnosti v interesu proletarijata. Predsednik republike g. Ebert, socialni demokrat, ki je z izbruhom vojne l. 1914 uskočil v tabor buržuazije in podpiral bojno politiko Viljema Zadnjega, ni kot predsednik ljudovlade niti enkrat izkoristil svojih širokih pooblastil v korist delavstva. Vsa normalna sredstva republike so bila dana na razpolago kapitalistični obnovi.

Po umoru Rathenaua so se morali neodvisni socialni demokratje odločiti, ali gredo definitivno v malomeščanski

tabor večinskih socialistov ali pa gre do z množicami razredno-zavednega delavstva na levo, v tabor razrednega boja. Oni so se odločili na desno, sprejeli malomeščanski program večinskih socialistov in se popolnoma vtopili v njih, kot so v Jugoslaviji centristi popolnoma skopneli v močvirju desničarske Korač - Kristanovske socialdemokracije.

Situacija v proletarskih vrstah v Nemčiji se je zjasnila. Na eni strani je bojovni razredno-zavedni proletarijat z eno edino stranko, na drugi pa malomeščansko orijentirane množice v Združeni Social-demokratski Stranki Nemčije. Prvi so za delavsko vlado, drugi za rekonstrukcijo kapitalizma na račun delovnega ljudstva. Oči se proletarijatu spričo tega položaja in spričo pogubonosnih posledic socialdemokratske politike (nizke mezde, velika draginja, politična in socialna reakcija, vedno pogumnejše nastopanje monarhističnih zarotnikov) vedno bolj odpirajo in zato se tudi organizacije, ki stoje na stališču nepomirljivega razrednega boja vedno bolj krepijo.

—o—

Kitajski zid Amerike.

Amerika je zaprla meje za uvoz iz Evrope. Dne 24. IX. t. l. je stopila v veljavo carinska tarifa, ki silno otežkoča uvoz evropskega blaga v Ameriko. Ta nova carinska tarifa znači zmago težke ameriške industrije in farmerjev nad bankami in izvoznikarskim kapitalom. Posledica te nove carinske tarife bo, da bo Nemčija še težje plačala reparacije Franciji in za Anglijo in Francijo bo še težje odplačati dolg Ameriki. Brez izvoza v Ameriko ni plačila. To pomeni, da se bo mednarodna kriza kapitalizma še poostрила in pomen Rusije kot dežele surovin bo še bolj narastel.

Evropske države dolgujejo danes Ameriki 10 milijard dolarjev. Ako pa prištejemo procenote, ki jih niso plačale, potem znaša ta dolg 12,5 milijard. Rešitev Evrope bi naj obstojala v tem, da bi Amerika ne zahtevala povračila tega dolga, ali pa da bi ga precej zmanjšala. Ali Amerika noče o tem ničesar slišati, če pa Amerika tega noče, potem evropske države ta dolg samo tedaj lahko plačajo, če se zviša njihov izvoz v Ameriko. To pa onemogoča nova tarifa, ki je zaključek boja med bankami, industrijo in farmerji. Da se naj Amerika odpove svojih zahtevkov napram Evropi, to najbolj zagovarjajo banke, ki izvažajo kapitale v Evropo v svrhu nakupa fabrik in evropskih industrijskih produktov. Isti interes imajo tudi oni trgovski krogi, ki kupujejo cene nemške produkte, pri katerih zaslužijo več sto %, v tretjo skupino te smeri spada oni

Višek razširjenja kapitalizma je pa obenem tudi višek razširjanja izkoriščevanja in suženjstva za široke plasti ljudstva, tako v starih kapitalističnih državah, kakor tudi v kolonijah in polukolonijah, ker se v tej dobi najbolj jasno izražajo vsa protislovja kapitalističnega gospodarskega reda, ki povzročajo neprestane krize (zmešnjave) in prevrate na političnem, socialnem in gospodarskem polju.

Zmede v kapitalističnem gospodarstvu te dobe.

Monopolistični kapitalizem odstranjuje neusmerjenost, anarhijo proizvodnje v posameznih industrijskih panogah ali industrijah ter povzroča potem anarhijo in divjo tekmo le še v večjem obsegu. Usmerjeno gospodarstvo posameznih trustov, kartelov in sindikatov (različne oblike velikih industrijskih družb) vodi do divje konkurence in tekme teh posameznih družb v posameznih državah ali na svetovnem trgu. Na svetovnem trgu se v imperialistični dobi vedno kažejo nasprotstva in napetosti ter boji med kapitalističnimi skupinami raznih držav. Združevanje produkcije v okvirju posameznih industrij ali industrijskih panog vodi, kadar je taka združitev dosegla svoj

skom uklonil člane teh zadrug, da so postali njegovi sužnji, ki jih je izkoriščal, kakor je hotel. Te zadruge in občine je, potem ko jih je razmajal, s silo svojih ladijskih topov in kolonialnih armad prisilil, da so postale odjemalci njegovih izdelkov.

Majhna kmečka gospodarstva, ameriške farmerje (samostojne male kmetovalce), holandske kmete v Južni Afriki, avstralske skveterje (samostojne kmetovalce), v kolonialnih deželah je deloma s silnim političnim pritiskom, deloma z odprtim nasiljem uničil, zavzel njihova mesta in jih podvrnil svoji politični in gospodarski nadvladi.

Ko je konečno razdružil občine, ki so dosedaj proizvajale le za lastno potrebo in ko je uničil patriarhalno kmečko gospodarstvo, uvaja kapital tudi v kolonialnih in polukolonialnih deželah kapitalistični način gospodarstva. Lastnoročno si na tak način ustvarja nove konkurente (tekmece). Razširjenje kapitalističnega gospodarskega načina v teh krajih omejuje ob enem razmah kapitalizma starih držav, ker poostčuje medsebojno konkurenco (tekmo) in zmanjšuje (v primeri z vedno rastočimi proizvodnimi silami) število kupcev za proizvode glavnih kapitalističnih držav.

omogočeno le z vednim osvojevanjem novih dežel, kolonij in polukolonij, zato je bilo potrebno ne le izvažanje robe, temveč tudi izvažanje kapitala. Posledica tega zmagovitega pohoda kapitala po celi zemeljski obli je bila na eni strani: zbudil je nove sile, ki so dosedaj počivale neizrabljene; odkril je nova ležišča važnih surovin, nove množice ljudstva je vpregel v svoje delovne armade, kapitalistični način proizvodnje je upeljal v nove dežele; na drugi strani pa so se z razširjenjem kapitalističnega gospodarstva razširile tudi vse njegove slabe strani, tisočletja stare kulture je s surovo roko uničil, cele narode, da cela ljudska plemena je iztrebil, milijone drugokožcev je postavil na najbolj nizko stopinjo človeškega življenja in jih zasulnil ter obudil v življenje, ki je človeka nevredno. Kjer je kapital zavlada, začel je izkoriščati na roparski način naravne zaklade in delovno moč ljudstva.

Povsod je uničil starodavne vaške zadruge, ki so proizvajale le za potrebo svojih zadržnikov in je, bodisi z odprtim nasiljem, bodisi s pritiskom davčnega vijaka, si roparsko prilastil njih zemljo, prisvojil si njihove naravne zaklade, uničil njih domaćo obrt ter z neusmiljenim prit-

ameriški kapital, ki se izseljuje v Evropo.

Za pretežno večino ameriške industrije pa pomeni olajšanje uvoza iz Evrope ogromno naraščanje konkurence. Ameriška industrija ne dela toliko za izvoz, nego predvsem za notranji trg, vsled česar nastopa proti evropski konkurenci.

Padanje cen poljedelskim produktom in pojav kanadske in argentinske konkurence na ameriškem trgu je pognalo farmerje v objem zagonovnikov zaščitne carine. Tako visokega carinskega tarifa Amerika še nikoli ni imela, kakršen je sedanj. Novi tarif povzroča veliko draginjo v Ameriki.

Mnogo angleških ladij se mora vrniti s svojim blagom, ker je uvozna carina previsoka. Vsled tega bo Angliji skoro onemogočen izvoz v Ameriko.

Posledica te tarife bo, da se bo pričela Evropa mnogo bolj zanimati za Rusijo in ji posvečati veliko večjo pozornost.

—o—

Delavci in zajedachi.

Na svetu je dvoje vrste ljudi: delavci in zajedachi. Delavci grade stavbe, železnice, ladje, proizvajajo silo, da goni kolesje v tovarnah. Delavce najdemo na polju, kjer orjejo, sejejo in žanjejo, da zalagajo človeštvo v življenje. Učitelji podučujejo mladino v šoli, zdravniki zdravijo ljudi, učenjaki študirajo in rešujejo nerešene probleme in seznanjajo ostalo človeštvo z rezultati svojih raziskovanj, inženirji izdelujejo načrte za razne zgradbe itd. Tako bi lahko našli še celo vrsto poklicev, ki koristijo človeški družbi s svojim ročnim umnim delom. Ali to bi nas privledlo daleč. Vsakdo, ki dela z umom ali rokami in čigar delo koristi človeški družbi, je koristen delavec za človeško družbo. Za človeško družbo je delo profesorja, ki podučuje mladino na srednji šoli, ravno toliko vredno, kakor delo rudarja, ki spravlja na svetlo rudnine. Moderna človeška družba ne more obstati brez modernih šol, kakor ne more obstati brez rudnin, zato ima delo profesorja in rudarja enako vrednost za človeško družbo.

Poleg koristnih delavcev imamo v človeški družbi tudi zajedache, ljudi, ki žive ob delu drugih in ne store nič koristnega za človeško družbo. Med obema vrstama ljudi se vrši boj, ki se bo nadaljeval, dokler se vsi delavci — ročni in z umom — ne organizirajo kot razred, proglase vse za svojo skupno lastnino, kar proizvajajo in ne napravijo konec zajedachstvu v človeški družbi. Danes smo sredi tega boja, v katerem bodo zmagali delavci, ker je pri njih več inteligence kakor pri zajedachih.

Boj med delavci in zajedachi je star. Delavci so bili prej na svetu, kakor

zajedachi. In delavci so bili predobri, zato so danes sužnji zajedachev. Ko se je pričela razvijati človeška družba v nedogledni preteklosti, so delavci s svojim delom ustvarili vsega preveč in dovolili lenuhom — zajedachem — da so jedli in se preživljali s tem, kar je njim ostalo. Kmalu so pa lenuhi in zajedachi v svoji domišljivosti zahtevali, da naj imajo pravico do vsega, kar so delavci pridelali in hranili zase in svojo družino za slabe čase. Od tistega dne pa do danes se delavci niso mogli otresti lenuhov — zajedachev. Danes, ko so delavci spoznali, na kakšen način so nastali zajedachi v človeški družbi, je dolžnost delavcev, da se otresejo svojih pijavk.

Delavci so s svojo nepaznostjo povzročili, da so se naredili delavci v človeški družbi. Bili so lovci in redili lenuhe z divjačino, ki so jo ujeli. Delavci so izumili ogenj, iznašli so strojenje kože, da so pokrili nagoto. Izdelali so pasti za divjačino, in iz trave, vej in maha so pletli kočice. Izumili so loke, pšice, sulice in puške. Izkopali so železno rudo, spremenili jo v železo in prvi so orali celino in sejali in sadili. Delavci so pa tudi dovolili, da so se zajedachi ob njih delu redili in z vsakim dnem pridobivali več moči, dokler niso delavcev popolnoma podjarmili in jih spremenili v svoje sužnje.

Delavci so marsikaj storili, ali vse v potu svojega obraza, da ni bilo treba zajedachem delati; ni jim bilo treba loviti divjačine in rib, ne orati, sejati in žeti. Dali so zajedachem čas, da so z verskimi in filozofskimi čenčami omračili njih duha, da so tem lože vladali.

Zajedachi so bili vedno nesramni. Zahtevali so pri vseh zadevah sedež pri ognju, zahtevali so za svoje čenče najboljše kos mesa. Med ženskami so si izbrali najlepše krasotice za svoje zakonske družice. Medtem, ko so delavcem natvezali pravljice o kaznih po smrti, so omrežili duha, da so tem lože živeli v dolce farniente. Da so bili delavci zadovoljni s svojim delom, so jim pripovedovali, da bodo za svoje težko delo prejeli plačilo po smrti.

Delavci so delali in jih redili, medtem ko so se oni zvižali v »čarovniških« plesih in prepevali. Kadar je prišla nevarnost po noči in so delavci hoteli v boj, da branijo dom in ognjišče, jim zajedachi niso pomagali nikdar, marveč so se skrivali po svojih čarovniških brlogih in pripovedovali ženam in otrokom, da pojdejo delavci, ki padejo v bitki za obrambo doma in ognjišča v večna lovišča. In delavci? Delavci so šli v boj in branili dom in ognjišče s srčnostjo leva.

Kadar je pa napočila doba miru in je lakota pretila vsemu rodu, so delavcem pripovedovali, da jih je doletela kazen, ker so le premalo darovali njim — zajedachem. Tako so zajedachi vedno delili proizvode z delavci, dasiravno niso nikdar toliko proizvedli, da bi zredili le enega komarja.

Delavci so študirali čas in sezone in pripravili so zemljo, da je pričela roditi živež. Delali so ceste, mostove in potoke, odkrili so tajnosti, ki jih vsebujejo rudnine. Kjer so nekaj bili zaraščeni in neprodni pragozdovi, se danes razprostirala žitna polja. Delavci so nalomili kamen, izdelali opeko in zgradili krasne palače. Zgradili so ladje in odpluli v daljni nepoznani svet na nova odkritja. Vedno so delali delavci z umom in rokami, da so zajedachi živeli v izobilju in jim ni bilo treba delati.

Vedno in vedno so bili zajedachi in njih sinovi zadovoljni s položajem. In če so delavci rekli, da niso zadovoljni s takim pasjim življenjem, so jih preganali, sežigali na grmadah in obešali na vislice. Nemogoče je, da bi pero opisalo vse muke in trpljenje delavcev, ki so ga prizadeli zajedachi. Kadar se delavci niso dali krotiti s praznimi bajkami, so zajedachi ukrotili delavce z mečem in ognjem.

Delavci gotovo niso izumili orožja, da bi se rabilo proti njim. Iznašli niso črk in knjig, da bi učitelji pod nadzorstvom zajedachev učili deco delavcev krivih nauk. Niso napravili zakonov, da bi imeli dvojno pravico: za delavce in zajedache. Delavci niso izumili strojev, da bi delali še težje in več trpeli.

Zdaj se delavci zavedajo in poznajo metodo zajedachev. Delavci s svojim

spoznanjem ustvarjajo silo, ki strmo glavi zajedachstvo v človeški družbi. Na razvalinah strmoglavljenega zajedachstva bodo ležali razbiti okovi delavstva, ako spoznajo delavci svojo moč in se združijo v nepremagljivo silo.

Da se to doseže, se ne smejo delavci boriti drug proti drugemu. Njih boj mora veljati le zajedachstvu. Kadar bodo delavci prišli do tega spoznanja, bo tudi omajano gospodstvo zajedachev. Zaman se bodo zbirali krog svojega malika — denarja. Zastonj bodo klicali na pomoč svoje kupljene najemnike; njih glas bo ostal glas vpijočega v puščavi.

—o—

Cvetan:

Pot v službo.

Težko mi je pisati o duševnih bolestitih, a mora biti tako; človek, ki jih prikriva in pusti, da mu ostanejo v srcu, kopičijo se in ga mučijo. Tako tudi meni ni dala misel miru, da sem sklenil z njimi na dan.

Kolikokrat mora človek pustiti nade in se podati pota bolestiti in trpljenja! Tako bolestita in naporna je tudi moja pot, ki jo napravljam v službo. Komaj petnajstleten fant sem si želel, da bi že kaj zaslužil in sicer, da bi s tem nekoliko olajšal breme starišem, nekoliko pa da bi odpomogel samemu sebi. In res se mi je posrečilo, da sem dobil službo na Separaciji. — Kje je to? bi morda kdo vprašal. — Na skrajnem delu trboveljske doline, v ozki globeli, ki je stisnjena od dveh hribov, je postavljena tovarna. Po sredi doline teče Saša, vmes je železnica, a na levem bregu te reke napol v zemlji, napol iz zemlje gleda ogródje železobetonske zgradbe. Separacija se imenuje zato, ker tu zbirajo in perejo premog, da ga čistejšega odpošiljajo odjemalcem. Kako bi boljše imenoval ta moderni brlog, ne vem. Jasno in dovolj razumljivo je, če se hočete prepričati o usodi mladega sveta — pridite in pogledajte! Tu je v umazane cunje zaviti okostnjak, fant petnajstlet let, ki rine voziček. V letu mladosti, ko bi moral biti še čil in zdrav, je dal življenje kapitalizmu, ki ga mozga in hira do zadnje kaplje krvi. Tam vidiš zopet dekleta, ki izbira in premetuje težke kose premoga. Pozna se ji, da je bila nekdanj cvet, a sledovi ji izginjajo, kot bi prvi pomladanski žarki ogreli še zadnje lehe snega na že zelenem travniku, da izgine brez sledu. In zopet drug stoji med življenjem vrtečih se elementov, da dá takoj znamenje, če pade jermen s kolesa. Da, zgodil se je slučaj, da mu ni bilo treba dati več znamenja, ker so ga grabeči zobje raztrgali prehitro. V drugem kotu pobira z lopato stara ženica premog, kar ga preostaja, da ne pride v tek. Sirota, potrebna miru in počitka, dela, da odda še poslednje sile svojega življenja v nenasitno korist lačnega krvošesa.

Da, težavna je pot mojega službovanja, mene, šibkega otroka, ki želim, k drugim ciljem. Ni mi pa žal. Z vidnim zadovoljstvom prenašam vse trpljenje, ki mi ga nalaga usoda; trpljenje, ki mi more biti le v korist v izkušnjah bodočega življenja.

Ko bi na večer rad včasih malo zadremal, položil svoje onemogle ude od prejšnjega dneva trpljenja k počitku, moram v službo. Tista bolest, ki me muči, ko moram obleči raztrgane cunje nase, se ne da popisati. — Usojeno ti je, da moraš trpeti, zato trpi, potem pa umri! — to je geslo, ki spremlja vsakega delavca na delo, — suženj si in to častno ime ti ne izbriše nikdo.

Precej oddaljena je Separacija od človeških bitij, kakor bi se izrazil, dobro uro mora hoditi peš zdrav človek. Zato prevaža ljudi na tej poti »šarabanka«. To je majhna lokomotiva s štirimi razbitimi vozovi, ki človeka tako stresajo, ko se pelje v njih, da mora biti takoj lačen, če se je najedel za tri dni. Iz stroja pada gost dim, da postane dostikrat marsikomu tudi slabo, ako ni tega navajen.

Zelo dolga se mi zdi vselej pot, ki jo napravim do prve postaje, predno nastopim. Dolga — in sicer

včasih, ko nimam prijatelja, da bi mu potožil svoje trpljenje, a včasih ko ga imam, pa me ne razume. Blagrujem zatorej one ljudi, ki svoje sužnosti ne poznajo; srečni so, da se ne zavedajo; a gorje onemu, ki se zaveda, pa trpi...

Vsedem se na klop, oguljeno in očrnelo. Tudi tu je treba vedno čakati, da dá strojnik znamenje odhoda, predno se začno premikati vozovi. Tri postaje so, predno se pripeljemo do konca. Ljudje pri vsaki prisedajo vozeč se služiti bore »pare«, za katere morajo večkrat dati tudi svoje življenje.

Vedno sedim sam in razmišljam.

Tema naokrog, ljudje doma že sladko počivajo, le »šarabanka kot kača vijugasta se vije po dolini in sajasta pljuča meče iz sebe«. Sliši se le monotono drdranje koles, preko ovinkov včasih zatuli piščal iz stroja in le hladna nočna sapa mi reže preko lic. Čuje se, kako veter prinaša iz prednjih vozov ženske glasove, te čudne melodije med ropotanjem vozov, ki nekam mučno pretresajo ozračje. Ponajvečkrat tisto

»Terezinka zgodaj vstala, še poprej kot solncece...«

in sicer tako tesno mi je vselej pri srcu, kadar poslušam te zategnjene zamolkle glasove, da bi zajokal. Podobno žalostnemu klicu done v gluho noč, zatiranih src tolažba in vedrilo.

Kadar mi lezejo oči skupaj, da bi zadremal, ozrem se v zvezdnato nebo. Iščem Marsa, Jupitra itd., o kojih sem že veliko čital — zvezda se utrne, dolga, zategnjena črta — in v takih slučajih mi kar zastane srce... Ah, mladost ti moja, zakaj ti niso odmerjeni drugi koraki, da bi razmotrival ta nebesna čudesa, zakaj pehaš svoje mlado življenje v smrt?! Usojeno ti je tako in drugače ne more biti! — — —

Zamišljene in otožne nas slednjič privede šarabanka do cilja, kjer izstopimo, da nadaljujemo še ostalo pot do tovarne. Mogoče v smrt, kaj kdo vé, zakaj večkrat so že nesli nazaj koga v nosilnici ali v bolnišnico ali pa v — mrtvašnico.

—o—

Dopisi.

Jeseniške novice. Dne 17. oktobra t. l. so se vršila mezdna pogajanja na podlagi vloženih zahtev, katere pa je podjetje SID hotelo kratkoma anulirati s pretezo, da so cene živilom pričele padati in da je s tem dana možnost ureditve današnjih razdrapanih razmer. V pismenem odgovoru, katerega je ravnateljstvo dostavilo delavstvu potom glavnega zaupnika, ki ga pa seveda ni sestavil g. ravnatelj sam, temveč dobro poznani rodoljub in zaščitnik inozemskih izkoriščevalcev delavstva, se apelira na delavstvo, da pozabi na svoj kruleči želodec ter da se poskuša privaditi na še manjši grizljaj. Ali se gospodje akcionarji in njim na čelu gospod Pavliček skušajo privaditi na manjšo porcijo pečenke, nam ni znano. Pač pa vemo, da je družba v svoj profit pri vsej tej špekulantski manipulaciji te poslednje dni škilila na še večje izkoriščanje delovnih moči, s tem da nakupi živila po nizki ceni od kmeta — producenta, na to pa lopni zopet cene živilom navzgor — v delavstvu nedosežne višave. Kranjski industrijski družbi se je zahotelo pri tem porabiti priliko, da reducira delavske plače. Za mesec oktober je sicer na vse zadnje družba pristala na to, da izplača delavcem nad 18 let starosti 700 kron, mladotnim pa 400 kron v obliki nabavnega prispevka, za mesec november pa visi še vprašanje v zraku. Morda si KID domišlja, da se bo okoristila s tem, da je kovinarsko organizirano delavstvo razdrapano in cepljeno. Pomni naj pa, da se bo ušela, ker stoji delavstvo v vrstah kov, organizacije kompaktno in enotno navzlic političnim sporom ter da bo naperjeni udarec z reduciranjem delavskih plač pariral pravčasno s protisunkom. Mesto da bi bila družba delavstvu hvaležna, da je odkrilo nerednosti, ki so se dogajale na škodo podjetja od strani zemljiškega upravitelja g. Verweger-ja

kapitalistični cilj: monopol (t. j. neomejeno gospodarstvo v dotični panogi, ki se kaže predvsem v samovoljnem določanju cen in v pomanjkanju vsakega resnega konkurenta [tekmečal], k zmanjšanju produkcije in ovira tehnični napredek v dotični panogi ali stroki. Kapitalistični monopol, potem ko je svoje tekmece in konkurente ubil z orožjem, tehnično popolnejše proizvodnje in z znižanjem cen (ker tehnično modernejše opremljena tovarna proizvaja tudi bolj ceno), začena deloma ovirati tehničen napredek in mesto z zvišanjem produkcije ter s poboljšanjem strojev in uprave veča svoj profit s samovoljnim zviševanjem cen na škodo ostalih industrijskih panog ter predvsem na škodo širokih plasti delavskega in kmečkega ljudstva. In vsporedno z rastočim izkoriščanjem kolonij in polkolonij po maloštevilnih denarnih mogotcih pa kapitalističnih držav ne spreminja industrijski kapital polagoma v denarni in oderuški kapital; industrijski kapitalist, ki je dosedaj vsaj nekaj delal v svojem podjetju, postaja parasit, rentir, ki živi le od denarja, ki ga je vtaknil v podjetje, ne da bi sam še kaj delal za razvoj tega podjetja.

(Dalje prih.)

—o—

in sicer po krivdi družbe same, ki ni vodila zadostne kontrole nad njegovim delovanjem, pa, kakor vse kaže, zlasti pa odgovor ravnateljstva ob priliki intervencije del. zaupnikov radi določitve dneva pogajanj na podlagi neovržene spomenice, ni družbi nič kaj po godu odkritje nečednosti imenovanega upravitelja in zdi se, da se hoče ravnateljstvo celo maščevati nad delavstvom. Ne moremo si kaj, da obenem s temi dogodki ne potipljemo protidelavske žilice jeseniškega županstva, ki se je izkazalo v svojih odredbah naravnost sovražno delavstvu. Zadeva je sledeča: Okrajno glavarstvo je izdalo ukaz jeseniškemu županstvu, da preskrbi dirigiranim vojakom (ne vemo v katero svrhu), stanovanje v bivši šoli na Jesenicah. Županstvo pa, ne zmeče se za to, da je za dotično število vojakov zadostno prostora v stari šoli, je vojake nastanilo v stanovanju tov. delavca na Savi Lapuš Josipa, ki se je moral nasilnosti organov županstva ukloniti ter najeto stanovanje deliti z vojniki v strahu, da mu vojniki zapustijo kaj neprijetnega za spomin. Pri neuspešni intervenciji pri omenjenemu županstvu od strani delavskih zaupnikov pa se je izkazalo, da ima pri tej protidelavski akciji županstva, precejšnje zasluge kontrolor okrajne bolniške blagajne g. B. ... l., s katerim pridemo v bodoče še v dotiko. Občinskemu tajniku g. Potratu pa povemo to, da ne tvorijo države samo vojniki in g. Potrat, temveč še kdo drugi, ki bode poskrbel pri bodočih občinskih volitvah, da ne zrastejo gotovim gospodom, ki ljubijo pijačico, grebeni do neba. Županstva delavske občine pa bi bila prokleto dolžnost ščititi stanovanjski zakon kot pristojna inštanca, ne pa ravno nasprotno, kakor se dogaja pri nas. Končno omenjamo še otročje strašilo na dan 31. oktobra in 1. novembra zvečer na stavbišču Sokolskega doma. Ne vemo pa pravega pomena mrtvaške glave, ali pomenja smrt italijanskim ali jugoslovanskim fašistom ali pa obojim, kar bi bilo končno najbolje.

Zagorje. Tukaj pri nas imamo rudniški revir Kotredež, ki je za Slovenijo to, kar je bila za Rusijo Sibirija. Tu so namreč mokre, blatne jame in kdor pride vanje delat, gotovo ni manj kaznovan, kot so bili tisti nesrečnejši, ki so bili pod carističnimi trinoji poslani v Sibirijo. Ima pa ta Kotredež še posebno lastnost. Gospodje namreč, ki ga vodijo, so res fantje od fare. Vsi se še spominjamo zloglasnega obratovodje Hijneka, ki je 10 let neverjetno brutalno postopal s trboveljskimi sužnji. Njegov zvesti prijatelj in učenec, g. Franc Kifer, nadpaznik, menda že zopet hoče vpeljati Hijnekove čase nazaj, ko so pošiljali uboge rudarje v Trbovlje v ceglarno v zapore. Gospod je menda že pozabil, da ni več Hijneka in stare Avstrije. Ker smo pa mi rudarji pravični ljudje, moramo tudi povedati, da gospod Kifer ni za vse enako strog, on ima kaj dobro srce, seveda le za gotove ljudi. Nam je to danes še uganka, mogoče pa se bo tudi ta še počasi razvozljala. Za danes samo opozarjamo gospoda, naj bo za vse enako pravičen. Stare čase naj si izbiže iz glave, ker, če tega ne stori, mu bomo posvetili malo več pozornosti, kar mu gotovo ne bo ljubo. — Imamo pa v kotredeškem revirju še nekega Krampuša, ki je tudi vreden par besed. Po lastnem zatrdilu je bil c. kr. feldvebel in baje je tudi razredno zaveden. Kot tak (?) je izjavil, da bo vsakega naznanil, ki bo le karkoli zagrešil. To svojo grožnjo je že večkrat izpeljal. Sploh je mož v tožarjenju pravi mojster. Posebno mu je obležala v želo Zveza Rudarskih Delavcev. Na vse načine tolče po organizaciji, po II. skupini, po delavskih odborikih. Ta »razredno - zavedni« g. feldvebel bi namreč rad postal paznik. Pa bo moral še malo počakati. Zdaj, ko so že vsi boljši socialdemokrate avanzirali, čaka še nekaj narodnih socialistov na povišanje. Ko se bodo ti zvrstili, pa pride g. feldvebel gotovo na vrsto. Ta gospod se odlikuje tudi v pisanju različnih plakatov, ki jih nabija po čakalnicah in ž njimi razburja delavstvo. Sodrugi, pozor pred tem gospodom, da ne bo kdo nesrečen v teh izvanrednih časih, kajti ne ve se, česa

je mož še zmožen. G. feldvebelu pa naznanjamo, da ga ne bomo spustili iz oči, da mu bomo vso paznost posvetili in ga varovali kot zenico v očesu.

Več rudarjev.

Dopis iz Zagorja. Posledice stanovanjske mizerije se opažajo tudi pri nas. dan na dan. Nečuvane surovosti gospodarja napram ubogemu že itak zaničevanemu delavstvu so na dnevnem redu. Tako je pred kratkim priromal v Zagorje neki Alojz Rebolj iz Amerike. Ker si je tam pridobil precejšnje premoženje, je prišel sem finančno močan. Ker je ta človek pozabil svoj prejšnji stan, je postal visok. Ta dolarski princ je kupil v Zagorju hišo od kolarja Pustotnika št. 119, iz katere je začel izganjati delavske družine. Ker se mu pa to ni posrečilo, je poskusil na drug način. Podrl je krušno peč, češ: jaz potrebujem prostor. Zagrozil je tudi, da bo podrl stopnice, rekoč: »Naj pa skozi okno skačejo ven in noter!«, seveda 4 m visoko. Povišal je tudi stanarino sledeče: soba, ki meri 10 kvadratnih metrov, zaračuna 80 K. Potem njivo, na kateri ne zraste vsega skupaj za enkratno kuho, 67 K. Torej imajo dandanes gospodarji pravico, da delajo z delavci, kar hočejo. Kje so tukaj vsi tisti stanovanjski uradi? itd.

Opozarjamo tega gospoda, naj ne meče delavskih družin na cesto. Opozori naj pa tudi sam svojo sopogo, da naj ne pozabi, da je hči navadnega čevljarja, ne pa kakšnega grofa. Ko je videla nekoč par delavskih otrok seveda siromašno, toda čedno oblečenih, je dejala: »Kul je teh beraških otrok, tle okul.« Mi delavci se ne pustimo zmerjati z berači, ker berači nič ne delajo, mi pa delamo. Upamo, da bo naš opomin zadostoval. — **Opazovalec.**

Zagorje ob S. V nedeljo, 5. nov. je izobraževalno društvo »Vesna« igralo igro »R. U. R.« Igra je bila izborna igrana, celo sodrugi, ki so igro videli v Ljubljani, so to priznali. »Vesna« nam je že igrala Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« in bo igrala sedaj Cankarjevo »Hlapce« v nedeljo, 1. decembra. Igra »R. U. R.« bodo še ponovili. Pripomniti moramo, da društvo obstoja iz samih delavcev, inteligenta ni nobenega zraven. Žalostno dejstvo za zagorjansko inteligenco, ker se tem gospodom zdi negospodsko mešati se z delavstvom. Da je društvo kljub temu tako uspešno, je znak visoke kulture naših sodrugov, ki se ne straše dela in ki so dosegli tako lepe uspehe. Igre so bile vedno dobro obiskane. Delavstvo je željno duševne hrane in je tudi na ta način izreklo zahvalo naši požrtvovalni mladini. »Vesna« ima dramatičen, godbeni, pevski in telovadni odsek. Največja zasluga za zagorsko »Vesno« imata sodruga Šober (režiser) in Fojn (predsednik), ki žrtvujeata vse svoje proste ure društvu. **Sodrugi! Vaša dolžnost je, da to proletarsko kulturno delo podpirate. Pokažimo da tudi delavci nekaj zmoremo brez tistih inteligentov, ki delajo »kuturno« le vedno po navodilih tiste stranke, ki slučajno ima korita na razpolago.**

Zagorjan.

Trbovlje. Tudi mi se moramo enkrat oglašiti iz Trbovelj, ker imamo tako dobrega ravnatelja g. Pauerja, da zna izvršno šikanirati delavce in njihove zaupnike. Ta g. ravnatelj je inozemec in sicer Madžar. Ta gospod je čital časopise o terorju na Madžarskem, kako je Horthy trpinčil delavce, in zato misli, ker je Madžar, da lahko tudi v Jugoslaviji ravna z delavci ravno tako. Zanima nas, če nas bo vlada kot Slovane ščitila pred inozemci, ki nas šikanirajo kot delavce in kot Slovence. Ta gospod je tako visok, da ne pusti zaupnikov delavstva v svojo pisarno, da bi intervenirali o pritožbah delavstva. Ko pride zaupnik v pisarno k g. tajniku, mu mora razložiti vse pritožbe, potem šele jih gospod tajnik nese gospodu ravnatelju. Ker so pa stvari važne, je treba da bi se gospod ravnatelj sam pogovoril z zaupnikom. Mislimo namreč, da on ni tako velik gospod, da bi ne smeli zaupniki govoriti z njim. Ako se lahko govorijo o pritožbah delavstva z gospodom kr. namestnikom in raznimi ministri, mislimo da se bo dalo tudi s kakim ravnateljem inozemcem. Ta gospod ravnatelj je že pozabil, kako je bilo 1. 1918 v Za-

gorju, ko so ga delavci izgnali iz Zagorja. Trboveljsko delavstvo pa je bilo tako neumno takrat, da ga je vzelo v svojo sredo, da je postal ravnatelj v Trbovljah. Ta človek pravi, da ne vzame nobenega delavca ali delavke nazaj v službo, dokler bodo rovarili proti njemu, čeprav so popolnoma nedolžni. Če g. ravnatelj smatra pritožbe katere so upravičene za rovanje proti njemu, mu ne moremo pomagati. Vemo pa, da rogovi do neba rastejo. Gospod ravnatelj si je lahko svest, da ko se trboveljsko delavstvo naveliča šikan inozemca, bo preskrbelo na merodajnem mestu, da ga odpošlje nazaj med Madžare — ako seve, kapitalizem, slovenskega delavca bolje upošteva, nego tujega služabnika.

Trbovlje. Red in disciplina morata biti. Pri tem pa ni prav nič potrebno šikaniranje delavstva. Bivši avstrijski »Maschinenjunge«, sedaj strojni tehnik v osrednji delavnici pa tega noče sprevideti, ampak misli, da je red in disciplina v šikanah delavstva. Ni še dolgo, kar se je ta gospod o Slovincih prav »ljubeznivo« izrazil, a sedaj nosi znak »Sokola«. Mi vemo: Tudi v tem oziru bi rad mišlil loviti, no, to je stvar tistih krogov, če se bodo dali. Mi rudarji se ne bomo, to si zapomnite, gospod šepetalec gospoda obratovodje. Na njega imate vpliv. On vam naj verjame, če se noče prepričati o resnici. Mi za sedaj rečemo le to: S pametnim in mirnim potom dosežete več, ker smo ljudje, z vojaško-policijskim sistemom pa ne pridete daleč, ne Vi, ne gospod tehnik — ker nismo psi. Zdi se nam, da ti ljudje najbrž prespijo moderne čase in ne čitajo novih zakonov o zaščiti delavstva, drugače si ne moremo tolmačiti njihovega srednjeveškega postopanja z nami.

Razno.

Kdo je na napačni poti? Blagor onim, ki jim ni treba boriti se za primitivne pravice delavstva v Jugoslaviji, da lahko z gnusom bruhajo ogenj in žveplo nazaj na ljudi, na tiste ljudi, katerim se še do danes ne more kaj slabega očitati, ki se jim ne more oponašati kakšna zmeda ali nepravilno delovanje med jugoslovanskim proletariatom. Ni vse tako, kakor pisec piše v nekem tržaškem listu, če se ne motim, bo to ravno v »Delu«. Pisu, oziroma sodr. Gustinčiču naj bo povedano, naj se bolje informira o delovanju jugoslovanskega proletariata, potem naj pa govori. Če hoče sodr. Gustinčič stvari pravilno gledati, bo videl, da je jugoslovanski ali slovenski razredno-zavedni proletarijat na istem prostoru in zavzema iste cilje in še veliko bolj resne in stvarne kakor nekaj, ko je bil še sodr. Gustinčič med nami. Voditelji jugoslovanskega oz. slovenskega proletariata so ostali vzlic dviganju belega terorja po Jugoslaviji hladnokrvni in ne strahopetni, da bi bili dezertjerji ali pa da bi se odrekli za vsako sodelovanje med razredno-zavednim proletariatom Jugoslavije, kakor je le to naredil sodr. Gustinčič. Razume se, da mu nikdo ne oporeka, če se je sodr. Gustinčič ločil od nas zato, da si izboljša svoj gmotni položaj, ali da si zasigura boljši življenjski obstoj. Jugoslovanski proletarijat mu to z mirnim srcem odpusti. Če je pa to naredil iz bojazni pred divjanjem belega terorja, ki se je vršil in se še vrši pri nas, ko so drugi ostali hladnokrvni, potem se pa sodr. Gustinčič ne sme šteti med generale. Seveda si je mislil sodr. Gustinčič: »Zasigural si bom kožo, nazaj bom pa pošiljal odmev in jugoslovanski proletarijat bo pariral.« Kaj še, če hoče general, da je armada skupaj in da je disciplinirana, mora biti general med njo. Sodr. Gustinčič predbaciva posameznikom slabo taktiko v političnem, socialnem in gospodarskem boju slovenskega proletariata. Prepričani smo, da tudi sodr. Gustinčič ne bi nič bolje napravil, če bi bil tu, lahko pa veliko slabše v tem položaju, v kakršnem je danes delavstvo pri nas. Jugoslovanski proletarijat zavzema vsepovsod cilj enotne fronte, kar pa v Italiji ni slučaj, čeravno je sodr. Gustinčič tam doli. Da pa bi imel sodr. Gustinčič še priliko sodelovati med razredno-zavednim ju-

goslovanskim proletariatom, mu pa svetujemo, naj ne blati posameznikov, ker mu to prav nič ne pomaga. Dotičniki do danes, kar sodelujejo v vrstah jugoslovanskega proletariata, niso naredili nobene zmede ali škode. Svetujemo pa sodr. Gustinčiču, da naj gre rajši z dobrim naukom ali vzgledom jugoslovanskemu proletariatu na pomoč, ne pa z blatom. Tudi mislimo, da je v Italiji ravno sedaj imeniten teren, da pokaže svojo dosledno bojevitost napram — fašistom. Mi pa sodimo sodr. Gustinčiču, ne pa po besedah. —

Fr. Čepelnik, železničar.

Epilog k rudarski stavki. Dr. Dimnik, pravni zastopnik Z. R. D., je bil obsojen v prvi inštanci, ker je rekel, da sta dr. Žerjav in dr. Kramer osebno interesirana pri rudarski stavki, na 2 tisoč dinarjev globe. »Jutro« je zapilo na ves glas: ali ste videli, kako je bil kaznovan dr. Dimnik, ker si je drznil izreči to, kar je pisalo celokupno slovensko časopisje, da sta dr. Žerjav in dr. Kramer vdeležena pri Trb. prem. družbi in kot taka interesirana tudi pri štrajku. »Jutro« govoriči o neki poravnavi, kar pa po naših informacijah ni resnično. Dr. Dimnik je hotel nastopiti dokaz resnice, a bil mu je za to dan prekratek rok. Stvar pride pred drugo instanco.

V nedeljo so Orjunci prirejali v Ljubljani razne kravale in nadlegovali mirno občinstvo. Bilo je med temi tudi precej wranglovskih oficirjev - dijakov. Opozarjamo gospode, da se Ljubljancani nečejo dati terorizirati od teh mladih gospodov in se bodo znali takih nasilnežev obraniti. Capito?

Jesenice. Z ozirom na poziv glavnega zaupnika Anton Žnidarja v »Delavcu« z dne 4. nov. t. l. sem prisiljen opozoriti pozvateleja na kritiko kovinarskih članov zvedevši o izplačani nagradi 3000 kron od strani kov. centrale v Ljubljani.

Stojim pač na stališču da — dokler kdo očita egoizem in demagogijo drugim pri vsakem nastopu brez vsakih dokazov, — toliko časa se bomo pač ozirali na prošlost tistih, ki se s takimi očitki ukvarjajo napram drugim t. j. proti mišljenim političnim nasprotnikom.

Ugotoviti moram obenem s tem tudi dvojno moralo pozvateleja z ozirom na »Napreju« započeto osebno gonjo, katero bi že v kali lahko preprečil še predno je bil dotični spis odposlan v tisk.

V splošnem pa stojim na svoji zadnji izjavi v »Delavskih novicah«, kar naj pozvatele vzame na znanje.

Ravnik Fr.

3200 milijonov kron je dovolila narodna skupščina v Beogradu za oboroževanje. Za invalide in državne nameščence ni denarja. Za te izdatke so glasovali demokrati (Žerjavove in Ravniharjeve baže), radikalci, Pucljevi samostojni kmetje in desni muslimani. Opozicija je glasovala proti, razen narodno socialnih kimovcev, ki se zaradi svojih zvez z demokratskimi bankratskimi reaktorji — niso upali glasovati proti, z ozirom na razpoloženje volilcev pa niso smeli glasovati za (kar bi sicer pač gotovo storili). Narodno socialni »junaki« so zato ušli iz skupine in so kazali fige v žepu.

—o—

V četrtek, 16. t. m. ob pol 8. uri predava sodr. dr. Jelenc v veliki dvorani »Mestnega doma« o novem kazenskem zakonu in o smrtni kazni. Sodrugi! Udeležite se vsi tega velevažnega predavanja.

VOLILNI SHODI:

V soboto, 18. t. m. ob pol 8. uri zvečer v gostilni »Šterna«, Sp. Šiška, Celovška cesta.

V nedeljo, 19. t. m. ob 3. uri popoldne v gostilni »pri Plankarju«, Dolenjska cesta.

V četrtek, 23. t. m. ob pol 8. uri zvečer v gostilni »Poljšak«, Martinova cesta. Dolžnost vseh zavednih sodrugov je, da se udeležijo shodov polnoštevilo.